

"Təsdiq edirəm"

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:

 dos. Zaur Məmmədov

" " 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 7001001Pedaqogika, Məktəbəqədər yaş dövründə təlim və tərbiyə ixtisaslaşması; Məktəbəhazırlığın təşkili ixtisaslaşması

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: "Fizika, kimya və biologiya"

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı. (İşçi proqram: Lənkəran Dövlət Universitetinin Fizika, kimya və biologiya kafedrasının 10 sentyabr 2025-c il tarixli iclasında təsdiq edilmişdir.)

Kodu: MİF-B01.07

Tədris ili: II (2025-2026.) Semestr: III

Tədris yükü: cəmi:180 saat. Auditoriya yükü-60 saat (30 saat mühazirə, 30 saat məşğələ)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya N:

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Şəmmədov Ramiz, b.e.n., dosent

Məsləhət günləri və saati: IV,V,VI gün saat 14⁰⁰-17⁰⁰.

E-mail ünvanı: rshammadli@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H.Z.Tağıyev,188

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər

1. Qarayev M.A., Mehdiyev N.M., Mehdiyeva E.C. Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası (dərs vasitəsi). Bakı: "Müəllim" nəşriyyatı, 2021. – 228 s.

2. Quliyev Y.N., Əbiyev Q.Ş., Adıgözelova V.A. "Orqanizmin yaş xüsusiyyətləri" (Dərs vəsaiti) Bakı-2018, 123 – səh

3. Quluzadə G.M. Pedaqogika elmində yaş dərəcələrinin xüsusiyyətləri. Elmi iş jur. 2020, n3/52

4. Əsədov H.H., Rəhimov İ.U., Əsədov F.H. Uşaq orqanizminin anatomiyası və fiziologiyasının yaş xüsusiyyətləri. Bakı, Təhsil NPM, 2008, 220 s

5. Məmmədov A.Q., Novruzov H.M., Məmmədova T.A. Yaş anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası (dərslik). Bakı:Təknur, 2008, 444s.

6. Zeyniyev N.R., Axundov A.H., N.H.Sultanova, E.Ə.Yolçuyeva., Tağıyeva T.Ə.. Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası (dərslik). Bakı: Nərgiz, 2014, 308 s.

7. Безруких М.М. Возрастная физиология Академия, 2009 416 с.

8. Дробирская А.О. Анатомия и возрастная физиология. Москва, 2014, 527 с.

Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

IV. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına

zərurət yoxdur.

V. Fənnin təsviri və məqsədi: Bu fənnin tədrisində əsas məqsəd məktəbə qədər hazırlıq və məktəbə qədər yaş qrupuna aid olan uşaqların sinir sisteminin, dayaq hərəkət sisteminin yaş xüsusiyyətləri, enerji və maddələr mübadiləsinin yaş xüsusiyyətləri, qan sistemi və qan dövrəsinin yaş xüsusiyyətləri, tənəffüs sisteminin yaş xüsusiyyətləri haqqında geniş məlumatlar əldə etməsini öyrətməkdən ibarətdir.

VI. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VII. Qiymətləndirmə: Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə verilir. Əgər hər hansı bir fəndən həm seminar, həm də laboratoriya varsa hər birinə 10 bal verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal- əla (A)	61-70 bal- kafi (D)
81-90 bal-çox yaxşı (B)	51-60 bal – qənaətbəxş (E)
71-80 bal- yaxşı (C)	51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

VIII. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

IX. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat , seminar 30 saat

№	Keçirilən mühazirə, seminar, məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Saatların miqdarı		Tarix
		Mühazirə	Seminar	

1	Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin predmeti, vəzifələri və tədqiqat üsulları Plan: 1. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin predmeti 2. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin vəzifələri 3. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin tədqiqat üsulları	2	2	
2	Uşaq və yeniyetmələrin böyümə və inkişafının ümumi qanunauyğunluqları Plan: 1. Fiziki inkişafın göstəriciləri 2. Uşaq və yeniyetmələrin yaşının dövrlərə bölünməsi	2	2	
3	Uşaq və yeniyetmələrdə sinir sisteminin və ali sinir fəaliyyətinin formalaşması Plan: 1. Sinir sisteminin yaş xüsusiyyətləri 2. Birinci və ikinci signal sistemləri 3. Məktəbəqədər dövrdə ali sinir fəaliyyəti. 4. Məktəblilərin ali sinir fəaliyyəti	2	2	
4	Uşaq və yeniyetmələrdə sensor sistemləri xüsusiyyətlərinin formalaşması Plan: 1. Sensor məlumat - uşaq və yeniyetmələrin hərəkətlərinin idarə olunmasında inkişaf amili əks əlaqə kimi 2. Hərəkət sensor sistemlərin xüsusiyyətləri 3. Vestibulyar analizatorun yaş xüsusiyyətləri 4. Dad və qoxu analizatorlarının yaş xüsusiyyətləri. 5. Dəri analizatorunun yaş xüsusiyyətləri	2	2	
5	Enerji və maddələr mübadiləsinin yaş xüsusiyyətləri Plan: 1. Anabolizm və katabolizm 2. Qida rejimi və uşaqların qidalanma xüsusiyyətləri	2	2	
6	Qan sistemi və qan dövrünün yaş xüsusiyyətləri Plan: 1. Qan dövrəsi sistemi yaş xüsusiyyətləri 2. Ürək fəaliyyətinin yaş xüsusiyyətləri	2	2	
7	Tənəffüs sisteminin yaş xüsusiyyətləri Plan: 1. Tənəffüs orqanlarının quruluşu və onların yaş dəyişiklikləri. 2. Ağ ciyerdə qazlar mübadiləsi və oksigen sərfi. 3. Tənəffüs prosesinin tənzim olunması	2	2	
8	Həzm və ifrazat sisteminin yaş xüsusiyyətləri Plan: 1. Həzm sistemi ifrazat sisteminin yaş xüsusiyyətləri 2. Endokrin funksiyaların yaş xüsusiyyətləri. 3. Hipofiz, qalxanabənzər vəz, böyrəküstü və cinsi vəzilərin funksiyalarında dəyişikliklər.	2	2	

9	Uşaq və yeniyetmələrdə dayaq-hərəkət aparatının formalaşmasının xüsusiyyətləri Plan: 1. Yaş dövrlərində sümüyün xassələri. 2. Skelet əzələlərinin quruluşu. 3. Skelet əzələlərinin yaş xüsusiyyətləri.	2	2	
10	Uşaqların fiziki yükə uyğunlaşmaları qanunauyğunluqları Plan: 1. Hərəkəti keyfiyyətlərin inkişafı 2. Fiziki məşğələlər və hərəkəti oyunlar	2	2	
11	Uşaqlarda gün rejimin fizioloji əsasları. Plan: 1. Fəaliyyət böyüyən orqanizmin əsas inkişaf amilidir. 2. Əqli və fiziki fəaliyyət. 3. Yorulma, ifrat yorulma. Yorulmanın bioloji əhəmiyyəti 4. Gün rejimi, uşaq və yeniyetmələrin yaş xüsusiyyətlərinə uyğunluğu	2	2	
12	Fizioloji funksiyaların inkişafının yaş xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq uşaq tərbiyəsinin təşkili. Plan: 1. Tərbiyə prosesində yaş xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması 2. Fiziki tərbiyənin təşkil olunması	2	2	
13	Uşaq orqanizminin inkişaf və böyümə qanunauyğunluqları Plan: 1. Ontogenetik inkişaf qanunauyğunluqları 2. Fərdi inkişafın və böyümənin ümumi qanunauyğunluqları 3. Uşaqların spesifik xüsusiyyətləri 4. İnkişafın yaş fazaları	2	2	
14	Təlim prosesi və uşaqların fizioloji xüsusiyyətləri Plan: 1. Təlim prosesində uşaqların funksional vəziyyətinin nəzərə alınması 2. Müxtəlif yaşlı uşaqlarda psixofizioloji xüsusiyyətlər 3. Diqqət çatışmamazlığı və hiper həssas uşaqların fizioloji xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması 4. Təlim prosesində ləng uşaqların fizioloji xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması	2	2	
15	Sağlam həyat tərzinin gigiyenik əsasları Plan: 1. Uşaqların sağlamlığını təmin edən gigiyenik normalar 2. Müxtəlif orqanların gigiyenası 3. Geyimə verilən gigiyenik tələblər	2	2	
	Cəmi	30	30	

XI. Təlim nəticəsində tələbələrə əldə etməli olduqları təsəvvür, verdiş və bacarıqları:
Bu fənin təlimi nəticəsində məktəbə qədər hazırlıq və məktəbə qədər yaş qrupuna aid olan uşaqların orqanizmlərinin və orqanlar sisteminin yaş xüsusiyyətləri haqqında geniş məlumatlar əldə edəcəklər. Bu isə məktəbə qədər yaş dövründə olan uşaqların düzgün tərbiyə olunmasına və onlarla olan təlim düzgün təşkil olunmasına köməklik göstərəcəkdir.

X. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

Kursu başa vurduqdan sonra magistrələr:

- Məktəbəqədər hazırlıq, məktəbəqədər yaş mərhələlərində olan uşaqların fizioloji və

gigiyenik xüsusiyyətləri şərh edəcəklər. Eyni zamanda onların əqli və fiziki inkişaf xüsusiyyətlərini bilməklə, aparılan tərbiyə və tədris prosesinin düzgün təşkil olunması yollarını öyrənəcəklər.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları:

1. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin predmeti
2. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin vəzifələri
3. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin tədqiqat üsulları
4. Fiziki inkişafın göstəriciləri
5. Uşaq və yeniyetmələrin yaşının dövrlərə bölünməsi Sinir sisteminin yaş xüsusiyyətləri
6. Birinci və ikinci signal sistemləri
7. Məktəbəqədər dövrdə ali sinir fəaliyyəti.
8. Məktəblilərin ali sinir fəaliyyəti Sensor məlumat - uşaq və yeniyetmələrin hərəkətlərinin idarə olunmasında inkişaf amili əks əlaqə kimi
9. Hərəkət sensor sistemlərin xüsusiyyətləri
10. Vestibulyar analizatorun yaş xüsusiyyətləri
11. Dad və qoxu analizatorlarının yaş xüsusiyyətləri.
12. Dəri analizatorunun yaş xüsusiyyətləri
13. Anabolizm və katabolizm
14. Qida rejimi və uşaqların qidalanma xüsusiyyətləri
15. Qan dövrəni sistemi yaş xüsusiyyətləri

II Kollektiv sualları:

1. Ürək fəaliyyətinin yaş xüsusiyyətləri
2. Tənəffüs orqanlarının quruluşu və onların yaş dəyişiklikləri.
3. Ağ ciyerdə qazlar mübadiləsi və oksigen sərfi.
4. Tənəffüs prosesinin tənzim olunması
5. Həzm sistemilə fərazat sisteminin yaş xüsusiyyətləri
6. Endokrin funksiyaların yaş xüsusiyyətləri.
7. Hipofiz, qalxanabənzər vəz, böyrəküstü və cinsi vəzilərin funksiyalarında dəyişikliklər.
8. Yaş dövrlərində sümüyün xassələri
9. Skelet əzələlərinin quruluşu.
10. Skelet əzələlərinin yaş xüsusiyyətləri. Hərəkət keyfiyyətlərin inkişafı
11. Fəaliyyət böyüyən orqanizmin əsas inkişaf amilidir.
12. Əqli və fiziki fəaliyyət.
13. Yorulma, ifrat yorulma. Yorulmanın bioloji əhəmiyyəti
14. Gün rejimi, uşaq və yeniyetmələrin yaş xüsusiyyətlərinə uyğunluğu
15. Tərbiyə prosesində yaş xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması

XV. İmtahan sualları

1. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin predmeti
2. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin vəzifələri
3. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı fəninin tədqiqat üsulları
4. Fiziki inkişafın göstəriciləri
5. Uşaq və yeniyetmələrin yaşının dövrlərə bölünməsi Sinir sisteminin yaş xüsusiyyətləri
6. Birinci və ikinci signal sistemləri
7. Məktəbəqədər dövrdə ali sinir fəaliyyəti.

8. Məktəblilərin ali sinir fəaliyyəti Sensor məlumat - uşaq və yeniyetmələrin hərəkətlərinin idarə olunmasında inkişaf amili əks əlaqə kimi
9. Hərəkət sensor sistemlərin xüsusiyyətləri
10. Vestibulyar analizatorun yaş xüsusiyyətləri
11. Dad və qoxu analizatorlarının yaş xüsusiyyətləri.
12. Dəri analizatorunun yaş xüsusiyyətləri
13. Anabolizm və katabolizm
14. Qida rejimi və uşaqların qidalanma xüsusiyyətləri
15. Qan dövranı sistemi yaş xüsusiyyətləri
16. Ürək fəaliyyətinin yaş xüsusiyyətləri
17. Tənəffüs orqanlarının quruluşu və onların yaş dəyişiklikləri.
18. Ağ ciyerdə qazlar mübadiləsi və oksigen sərfi.
19. Tənəffüs prosesinin tənzim olunması
20. Həzm sistemifrazat sisteminin yaş xüsusiyyətləri
21. Endokrin funksiyaların yaş xüsusiyyətləri.
22. Hipofiz, qalxanabənzər vəz, böyrəküstü və cinsi vəzilərin funksiyalarında dəyişikliklər.
23. Yaş dövrlərində sümüyün xassələri
24. Skelet əzələlərinin quruluşu.
25. Skelet əzələlərinin yaş xüsusiyyətləri. Hərəkət keyfiyyətlərin inkişafı
26. Fəaliyyət böyüyən orqanizmin əsas inkişaf amilidir.
27. Əqli və fiziki fəaliyyət.
28. Yorulma, ifrat yorulma. Yorulmanın bioloji əhəmiyyəti
29. Gün rejimi, uşaq və yeniyetmələrin yaş xüsusiyyətlərinə uyğunluğu
30. Tərbiyə prosesində yaş xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması
31. Fiziki tərbiyənin təşkil olunması
32. Ontogenetik inkişaf qanunauyğunluqları
33. Fərdi inkişafın və böyümənin ümumi qanunauyğunluqları
34. Uşaqların spesifik xüsusiyyətləri
35. İnkişafın yaş fazaları
36. Təlim prosesində uşaqların funksional vəziyyətinin nəzərə alınması
37. Müxtəlif yaşlı uşaqlarda psixofizioloji xüsusiyyətlər
38. Diqqət çatışmamazlığı və hiper həssas uşaqların fizioloji xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması
39. Təlim prosesində ləng uşaqların fizioloji xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması
40. Uşaqların sağlamlığını təmin edən gigiyenik normalar
41. Geyimə verilən gigiyenik tələblər

“Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların fizioloji inkişafı” fənninin sillabusu 7001001 Pedaqogika, Məktəbəqədər yaş dövründə təlim və tərbiyə ixtisaslaşması; Məktəbəhazırlığın təşkili ixtisaslaşması tədris planı və işçifənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Fizika, kimya və biologiya” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (10 sentyabr 2025-cü il, protokol № 01).

Fənn müəllimi:

dos.R.Z.Şəmmədov

Kafedra müdiri v.i.ə.:

dos.N.C.Paşayev